

ТЕОЛОШКИ ПОСЛЕДИ

ВЕРСКО НАУЧНИ ЧАСОПИС

БЕОГРАД 1983.

ГОДИНА XV

БРОЈ 4

Јеромонах Гаврило Патаци (Patacsi)*

НИЈЕ СЕ ИГРАТИ СА ВЕЧНОШЋУ

ОБРАЂЕЊЕ ЈЕДНОГ ЈЕЗУИТА У ПРАВОСЛАВЉЕ

Било је то једне суботе поподне 1954. године, када се Георгије Попп, млади студент руског језика на Високој педагошкој школи у Будимпешти, упутио ка своме родитељском дому, који се налазио на Дунавској обали, у Будиму. И, уместо да пође према трамвајској станици, одлучи да иде пешице, дуж реке. То је често чинио. У ствари сазнао је да је поподне, пре вечерње, православна Саборна црква, која се налази на тргу Петефи-а, на обали, отворена за посетиоце.

Георгије убрза кораке и сав радостан, стигавши до цркве уђе у њу. Велико здање, изнутра украшено позлаћеним иконостасом, од десетак метара, беше испуњено чудесним миомирисом, који је истовремено подсећао на мирис уља и тамјана. Све је овде било прожето благоуханијем, јер су се у овом храму током два века вршила богослужења, најпре на грчком, а касније на мађарском језику. Иако уметнички израз овога живописа није био увек потпуно у складу са древним православним предањем, млади католички студент је у њему доживео атмосферу тајновитости и привлачности једнога света, који му се, ни сам не знајући зашто, учинио тако занимљивим. Георгије се приближавао иконама. Оне су имале посебну чар и одисале старином, и у души гледаоца изазивале мисао о неизменивом и вечном, што није увек био случај код римо-католичких уметничких дела. Наш студент одједном запази на столу за свеће и црквену штампу последњи број часописа „Хроника Цркве“. Купи један примерак, питајући се при томе да ли римокатолик може себи дозволити да чита овакву литературу. Свет се налазио у стању хладног рата, који се водио чак и између цркава.

При свему том, он је овај храм посећивао кадгод би могао.

* Јеромонах Гаврило Патаци, Мађар по народности, члан Језуитског реда, прешао је из римокатолицизма у православно католичанство. Овде објављујемо његову аутобиографију (скраћену). Са француског је превела Јелисавета Вујковић. Наслов оригинала: *On ne joue pas avec l'éternité*. Hieromoine G(abriel Patacsi) éd. Les Editeurs Reunis, Paris, 1980

У Будимпешти налази се такође једна мала руска капела. Георгије ју је једва пронашао, и то је за њега било право откривење, јер је ту могао да чује богослужења на језику који је личио на језик совјетских завојевача атеиста. Овде је била једна друга Русија, Русија коју Мађари тако мало познају, али која је тако стварна. Георгије се није дао зауздати мишљењем једног угледног римокатоличког свештеника, свога пријатеља, који је тврдио да је руски патријарх Алексије, који се помиње на крају сваке руске литургије, био из „Стаљинове телесне страже“! Пoboжност и простосрдачно понашање руских верника било је упечативо, а једноставно, полифоно појање подсећало је Георгија, на ангелско појање. Старешина капеле, који је свој хлеб зарађивао грубим физичким радом, био је снажна духовна личност, и наш младић би понекад измењао са њим понеку реч. Просторије које су служиле за вршење обреда, веома уредно су одржавали чланови породице овога свештеника, која је сва зрачила предусретљивошћу и духовном топлином.

Недавно Георгију је дошао до руку један молитвеник на црквенословенском одакле је преписао текст Евхаристије. Иако је тада његово познавање руског језика било почетничко, он је овај текст непрестано прочитавао, научивши га готово напамет. Био је позајмио један српски катихизис, и чак научио неке милозвучне црквене песме старог византијског напева. Али је исто тако волео и једноставни руски напев који је умилно одзивањао у његовим ушима:

„Свети Боже, свети крепки, свети бесмртни,
помилуј нас“!

Догодило се за време распуста, да је Григорије, налазећи се у једном градићу, коначио код једног монаха који је био нека врста црквењака у католичкој парохији. Овај монах је имао неколико бројева црквених новина на немачком, који је доносио и вести из православног света. Младић их је жудно читао. У великој совјетској књижари у мађарској престоници успео је да набави једну књигу о древном граду Покову, у којој су се налазили бројни снимци о древним црквама. У то време овако нешто била је права реткост!

У своме одушевљењу, када би се налазио у римокатоличким црквама и када га нико није посматрао, он би често вршио метаније, православни начин поклона до земље, уместо латинскога клечања.

И тако је наш Георгије, те суботне вечери, напустио православну саборну цркву на тргу Петефи. Испуњен великом радошћу, прелазећи преко старих мостова на Дунав, одједном је почео да трчи и скакуће из све снаге. Овај млади студент осетио је силну енергију у себи, енергију помоћу које се руше све националне и културне преграде, желећи да подели своју љубав са светом који је гладан Бога.

Јер њему је било јасно да је то глад за Богом.

* * *

Нису само верујући који беже од стварности. Ако боље погледамо, видећемо да су управо неверујући они који воде нојевску политику.

Георгијеви родитељи желели су да свога сина васпитају тако да он буде заштићен од сазнања неумитне смрти, и зато су били одлучили да му не саопште вест о смрти његове баке са очеве стране. Георгије, пак, који је тада имао шест година, очајнички је тражио своју баку, и тек пошто је научио да чита, пронашао је њено име на једном надгробном споменику.

ПРЕЧИСТА ДЕВА МАРИЈА

Као да је од самог почетка био предодређен за свештенички позив, Георгије Попп, рођен је на празник Телово, 1932. Међутим његов родитељски дом био је лишен сваког религиозног духа. Шта више, његова кума морала је једнога дана да се изјасни против вере у постојање Бога.

Ипак остаје чињеница да је Георгије већ у својој шестој години осетио у себи призив да постане свештеник. „Служио“ је „литургију“ код куће. Једна столовата чашица за „ровита јаја“ служила му је као путир, а један чајник као кадионица.

Георгије је и даље осећао над собом заштиту Оне којој је монашко братство било посвећено. Он се већ носио мишљу да се повети свештеничком позиву, и одмах се нашао суочен са ужасним искушењем због завета безбрачности. Али управо тога тренутка у просторији је одјекнула стара латинска песма:

„Радуј се, девичанства лепото!

Неуништива чистото“...

Само слушање ове мелодије, без посебног обраћања пажње на њене речи, било је довољно да осети радосну чистоту Мајке Божије, тако да је ово искушење одмах ишчезло као дим који нестаје, или восак који се топи у ватри.

УТИЦАЈ ПОРОДИЦЕ

У ствари, када је имао отприлике шеснаест година, Георгије је већ био одлучио да се одрекне породичног живота и да постане католички свештеник, нежења. Помисао на одрицање од свог потомства на земљи, причињавала му је свакако извесне проблеме. Ипак, уздржање у целомудрију девственика није му изгледало као неподносиво бремене. Раније, када му је отац био открио тајну сексуалног живота, уосталом на један прилично вулгаран начин, он је осетио да се ту ради о једној сакралној области живота, о моћи коју је Бог даровао човеку. И зато, никада више није учинио грех против целомудрија.

* * *

Да би умирио своју мајку, Георгије тада учини нешто што ће значити преломни тренутак за његову будућу судбину: пошто је жеља његове мајке у почетку била да студира руски језик, уписао

се на један вечерњи течај руског језика, похађајући при томе и Богословски факултет. Почео је да учи нови језик, али, у исто време, није могао да се не пита: „Шта ћу ја, као свештеник, са овим језиком?“

И заиста, чудна је ствар, да је управо његова мајка била она, која је у њему пробудила интересовање за православни Исток. Разуме се да у то време он још није замишљао своју будућу улогу другачије него да ће бити католички мисионар у Русији.

Наредне године, он најзад ступи у Велику Богословију при Богословском факултету у Будимпешти.

БИТКА У ДУШИ

И тако је и сам Георгије почео да се духовно опредељује. Изјутра, често би чекао да дође у храм свештеник високог раста достојанствене појаве. Он је служио унијатску мису источног обреда. Дошавши до жртвеника који се налазио са стране, свештеник је требало да тамо положи један леп емајлирани крст и требник.

— *Благословено царство Оца и Сина и Светога Духа...* поче свештеник. Служио је по византијском обреду, обреду који се у Мађарској одржао у једној великој унијатској епархији, иначе већ веома полатињеној. Георгије је волео да служи по византијском обреду. Гајио је дубоку наклоност према лепоти византијског обреда који га је задивљавао.

— Једнообразност у служењу литургије није идеал Цркве.

И тако је Георгије почео да изучава одлуке своје римокатоличке Цркве које су се односиле на хришћански Исток. Исто тако изучавао је *Патрологију* Бертолда Алтанер-а, желећи да докаже, на основу црквених Отаца, римско првенство и папску власт. Међутим ова књига се разликовала својом објективношћу од приручника који су се користили у римској Цркви. Демитологизовани су наводни аргументи у прилог папства, узети ван контекста из дела св. Игнатија Антиохијског и св. Иринеја Лионског. Свети Игнатије није називао Римску цркву „ председавајућом у савезу љубави“, него просто као „ прва у врлини љубави“. Исто тако, текст светог Иринеја, чија је аутентичност уосталом сумњива, а према којем је овај захтевао да се цркве саобразе вероучењу Рима, није се заснивао на непогрешивости и канонској обавези, него просто на чињеници да је у то време Римска црква била православна.

Упркос свим својим напорима да докаже истинитост римокатолицизма, Георгије је почео да стиче утисак да првобитна древна Црква уопште није била централизована, него полиархијна, синодална, то-јест са саборским устројством.

Овакво интересовање Георгија било је, вероватно, подстицано присуством неколицине студената на богословији, који су уместо клечања, вршили метаније у цркви. То су били „Грци“, како су их називали, то-јест студенти који су се држали византијског обреда. Георгије је осећао према њима извесну наклоност. Као питомци богословије они су често бивали изложени подсмеху од стране латинског

клера, посебно због тога што су они имали право да се жене пре рукоположења.

Георгије Попп почео је да се осећа „Грком са Грцима“, и то у толикој мери да је све то почело да нервира његове претпостављене. На своме писаћем столу држао је једну малу репродукцију иконе. За младог богослова ова је икона представљала читав један свет. Она је обухватала план његовог будућег живота. Наиме, после првог његовог интересовања за неке спољашње форме источног хришћанства, уследила је кратка криза која се испољавала у замору и незаинтересованости; да би затим почео поново да се живо интересује за суштинско у православној духовности.

РАЗОЧАРЕЊЕ

На своме радном месту, у слободним часовима, Георгије је излазио у ходник да би се тамо тихо молио уз своје бројанице које је држао скривене у своме џепу.

— Шта ли онај тамо ради? Као да се моли, нагађали су неки посматрајући његов израз лица, које је зрачило унутарњим миром. Његове старешине сматрали су да је овакав став израз „нестабилности“ Георгија, јер, по њиховом мишљењу, спољашње понашање никада не треба да одаје оно што се дешава у души. Само, ови врли духовници појма нису имали о православној теологији иконе. Јер њена суштина је управо у томе да се духовост одражава на лицу и у телу.

+ + +

Рад Георгија у фабрици, био је, пре свега, тежак физички рад, непримерен његовим снагама. Да не би нарушио стање свог здравља, трудио се да ради што мање. Али узалудно губљење времена без неког стварног интересовања, доживљавао је као живот без смисла, што је за њега представљало адске муке. Јер пакао је, пре свега, осећање потпуног одустајања смисла живота. Затим, још једна ђаволска замка, Георгије је морао непрестано да слуша бујицу богохулних псовки у кругу фабрике.

— Ах, кад би само побожни људи могли да се науче на примеру ових сиротих радника, и кад би се тако често сећали Бога колико ови псују Њега, говорио је у себи.

+ + +

Међутим нашег младог идеалисту чекало је опет ново горко разочарење. Он, који је жртвовао овоју породицу и своју каријеру у богословији за језуитско Удружење Христа-Краља и који је био спреман да сву своју душу посвети монашком позиву, није био примљен за испушеника. Разлог — његова „неспретност“. И заиста, он није био скројен за члана језуитског реда. Силно је патио због нанесене му увреде, можда једне од најсвирепијих и најнеочекивани-

јих од свих које су му икада нанесене. Касније, када је испричао овај догађај својим православним пријатељима, ови нису могли а да се не насмеју овим површним и лукавим редовницима и њиховом идеалу „спретности“.

+ + +

ИСКУШЕНИК У УДРУЖЕЊУ ХРИСТА КРАЉА

Читајући летопис језуитоког реда о православнима, Георгије би често налазио примедбе о томе да су се ови „свим силама држали“ за своју литургију, свој пост, као и друга своја предања. Који је разлог овакве непоколебивости православних? Пошто је донекле већ познавао предања о којима је реч, схватио је да она садрже велику привлачну моћ, па православни народ није хтео да их се одрекне.

Са друге стране прелиставајући списе неких других православних писаца, Георгије није могао а да не осети управо ону исту атмосферу слободе у Христу коју је некада проналазио у Патрологији Бертолда Алтанера. Зар није Православље продужетак првобитне Цркве? Једнога дана, наш младић је случајно открио у Народном архиву, низ необјављених докумената, који су сведочили о дубокој одбојности православних у односу на римску Цркву. Међу овим документима нашао је и један спис од изузетног значаја. Католички и православни писци нису се слатали по питању о томе да ли су године 1737. Румуни из околине града који се сада зове Орадеа Маре, били већ присаједињени римокатолицизму. Поменути документ који потиче из претходне године из пера латиноког бискупа овога града, у потпуности је потврђивао истинитост православног става. „Нико међу Власима (Румунима), неће да чује за Римског папу“, признаје бискуп у једном писму упућеном једном редовнику језуитског Удружења, „али они желе да избегну велике финансијске терете које им намеће месни шизматички (православни) епископ. Нека зависе од нас, у почетку финансијски; они су осетљиви на паре. А њихово прато обраћење у католицизам, нема сумње, доћиће касније“. У ствари, то је био почетак стварања унијатске Цркве у тој области Румуније. Чудних ли пазара у римској Цркви! Георгије се мучио да то схвати.

+ + +

ВРХУНСКА ШКОЛА ФИЛОСОФИЈЕ

У јесен 1957., Георгије Попп обрео се у Гринвалду, поред Минхена, где су питомци језуитског Удружења студирали философију. Студије су овде биле на високом нивоу.

Но оно што је збуњивало, јесте да су чувени професори и велико знанци предавали о философским системима који ако се нису баш искључивали, али јесу се међусобно хладно презирали. Упињали

су се да све докажу геометријски. Познато је да по Томи Аквинском, постоји пет доказа о постојању Бога. Ипак је један од професора саставио не мање од пет страница само по питању једног силогизма између оних који су сматрани за математичке доказе о постојању Бога. Међутим кад би то било тако јасно, откуда онда толико неверујућих у свету? Георгије Попп познавао је много таквих за свога живота. Зато су кроз Георгијев ум, уздрман слабошћу схоластике, лебдели као авети људи без вере, његови савременици, угрожавајући и његову веру, па је његова мисао добијала бледило неверја.

+ + +

Овде треба рећи још ово: један професор касније је бацио мантију и напустио хришћанску веру, због неубедивости схоластичких доказа. Био је добар стручњак за модерну физику. Али због свога искривљеног схоластичког образовања, он је и у доказима које му је пружала наука, и који су били у корист хришћанског погледа на свет, видео препреке за веру. Међутим, уколико модерна физика олбацује класичну представу о материји, православни теолог се томе радује. Сасвим супротно осећа схоластички професор, који целокупну своју аргументацију заснива на тези о „објективности спољног света“, сматрајући да постојање Бога треба доказивати помоћу тезе о постојању материје и путем силогизама, он је зато поколебан у својој вери. Теорија о релативности простора и времена, чињеница да „понашање“ саме материје зависи од тачке са које се посматра, све је то представљало потрес за схоластичку мисао. Томе насупрот, антиномички приступ стварима, својствен апофатичкој теологији Православља, обухвата ове елементе у један превасходно мистички и хришћански систем мисли.

+ + +

Римокатоличка црква учинила ми се сувише монолитна. Сматрао сам да би требало извршити децентрализацију и оснажити улогу Источних патријаршија, понављао би често Георгије у разговору са својом сабраћом. И тек једног дана његов пријатељ Никола Кирти јавља му вест:

— Читао сам да на Блиском Истоку, једна група унијата (источних хришћана под Палом) који се зову „Мелкити“, заступа иста начела која и ти заступаш. Међутим само неколико месеци касније, са доласком папе Јована XXIII, и отварањем Другог Ватиканског концила, сви су почели помало да гунђају против римског централизма.

ШКОЛЕ У РИМУ

Стигавши у Рим усред лета, Георгије је посветио нешто времена разгледању града, да би се затим вратио у Аквилу, са циљем да изучава италијански језик настанивши се на летовалишту Училишта

Светога Јосифа, којем ће у будуће припадати. У сивилу овог спарушеног предела, била га је обузела нека меланхолија. Но, ова меланхолија имала је своје корене такође и у празнини како духовној тако и интелектуалној, која је, на жалост, била карактеристична за већину његових будућих италијанских колега. Кад год би се вратио са одмора, туговао је због празнине ових људи, а који су ипак били утицајни у Риму.

Тек после неколико година, при крају својих студија, Георгију је пошло за руком да се ослободи ове атмосфере искушења. Догодило се то у Француској, за време јутарње молитве коју је читао шетајући сео око једног замка у коме се налазила богата библиотека, у једном прелепом парку, поред живописног језерца, када је прочитао „*Казивања непознатог руског боготражитеља*“. Какве ли смерности, рече му један од његове сабраће. Наиме, у књизи *Боготражитеља*, Георгије је нашао један одељак у коме су говори о томе да сваки човек тежи и чезне за слободом детета Божијег, а да је сама ова „напрегнутост“ већ молитва! Синило му је да патња због отсуства Божијег настаје из те саме напрегнутости која је управо и била знак Божијег присуства у његовој души. Јер ако не би био створен да воли Бога, никада не би ни patio због Његове привидне отсуности. И зато се Георгије коначно враћа средишту своје личности да би у своме срцу открио присуство Исуса Христа чије је милосрђе тако жељно призивао.

Али да се вратимо теми Римског универзитета: он му није дао велико духовно и интелектуално задовољство. Колико јалових тумачења тамо се предаје, на пример, о прародитељском греху, који је, према Тридентинском сабору, „својствен сваком човеку“. После-тридентинска теологија покушавала је да целокупан људски род учини „одговорним“ за Адамов грех. Међутим, према учењу Светих Отаца, које је Георгије каоније изучавао, било је јасно да смо од Адама на следили само као заразу смртност духовну и телесну...

Нема сумње, у Риму је било добрих професора са великим знањем. Међутим, идеалан студент у Риму био је онај са просечном интелигенцијом, способан да памти мисли свога професора, али без критичке моћи да постави питање кад уочи одређене пукотине у логици предавача. Један Георгијев сународник, иначе веома даровит за богословље, пао је на завршном испиту, док је неки Италијан, само неколико месеци пре испита, почео да учи напамет одређене изводе које су сачинили његове колеге, — полагао са успехом.

ПРИПРЕМА ЗА СТУПАЊЕ У ЧИН

У јесен 1961. Георгије добија званичну дозволу од својих претпостављених којом му се одобрава да „са латинског обреда пређе на византијски“.

На Божић 1961. Георгије бива рукоположен за ђакона.

На Велику суботу 1962. године, бискуп је, дотакавши главу младог ђакона, дао му чин римокатоличког свештеника источног (византијског) обреда.

Овде би се с правом могло поставити следеће питање: зашто је Георгије, после толиких знамења која су га упућивала у Православље, и даље остајао у Римској цркви, уместо да ступи у Православну цркву?

Онај који познаје римокатолицизам изнутра лако ће одговорити на ово питање. Римска црква намеће се човеку својом логиком понекад сувише људском, сем тога, она личи на „тоталитарне“ државе. По људској логици, коју прихвата већина римокатолика, Црква је нека врста „друштва“, које, дакле, мора да има једног шефа, папу. „Треба нам врховни заповедник“, говорио је један Рус, католички свештеник. Тешко је ослободити се овакве предрасуде, која је верницима набијена у главу од самог њиховог детињства, и зато им је тешко да виде православни одговор на ову лажну очигледност.

Међутим има једна друга ствар. Римска црква личи на тоталитарне земље које су се оградиле бодљикавом жицом и митираним пољима. Постоји некаква духовна „гвоздена завеса“ којом је она ограђена. Овакав психолошки притисак тешко пада онима који желе да је напусте, јер то му дође као експлозија једне mine која може да повреди више лица. Онај ко пређе у другу Цркву може да буде сатрвен презиром Римокатолика, који га често сматрају за јадника и отпадника; сем тога, такав човек ризикује да компромитује друге, то јест, своје некадање пријатеље који на крају постају и сами сумњиви због њихове везе са „јадником“. Снага римокатолицизма лежи у његовом смислу за кохезију.

Ко се усудио, нарочито пре Другог Ватиканског концила, да прекорачи ту гвоздену завесу? Од свештеника било их је мало. Јер, да би се изложио опасности такве „експлозије“, човек је или морао имати изузетно чврсто убеђење, или бити духовни пустолов, или, пак, болестан од психичке неравнотеже када се не мари за последице. Георгије Попп познавао је неке случајеве прелажења у Православље, који су потекли из авантуризма, или, пак, неуравнотежености. Он их је сматрао за штетне.

И зато је његово приближавање Православљу, морало да буде веома успорено и опрезно.

По завршетку својих студија теологије, и будући у сталној вези са својим пријатељима унијатима у Мађарској, одушевљен првим расправама Другог Ватиканског сабора и идејом о приближавању Православљу, отац Георгије се нашао побуђен да напише нови чланак. Овај чланак требало је да искаже идеолошку умереност како мађарских унијата, тако и свога аутора, с обзиром да је Георгије био одређен од стране претпостављених, да ради међу Мађарима унијатима. Унијати су, према поменутом чланку морали поново да оживе „целокупно православно предање“, (погледе теолошке духовне, литургичке, канонске итд.) остајући при томе сједињени са Римом. Опасна обмана да се створи једно „друго Православље“, које би, по природи ствари, неизбежно постало такмац истинске Цркве православне. Георгије није разумео да ова идеја, уместо да послужи истинском зближавању, представља главну клопку и мамац „унијатизма“. Самообмана да неко може истовремено бити православни верник и

остати сједињен са Римом, била је већ једном завела Георгија, у велики грех против Православља.

+ + +

РАЗОЧАРЕЊЕ У II ВАТИКАНСКИ САБОР

У јесен 1964. у време заседања Другог Ватиканског сабора, Георгије преживљава збивања на овом сабору као да је у питању његова сопствена судбина. У ствари, он је од концила очекивао зближавање између римокатолика и православних, и надао се да ће овај сабор поспешити ово зближавање, па да ће доћи до њиховог „глобалног“ сјединења. Тада би и он сам био сједињен са Православљем, и његова мучна криза око трагања за идентитетом би се прекинула.

Догађаји су, међутим, кренули другим током.

Неколико недеља после његовог доласка у папски Институт за Унијаћење, Георгије добија писмо од свога пријатеља Георгија Певцова, датирано 8. новембра. Отвори га и почиње да чита текст:

„Драги Георгије, донео сам велику одлуку. Решио сам да прећем у Православље“...

При крају заседања сабора, Георгије добија телефонски позив: „Замислите, „Мелкити“ (Унијати на Блиском Истоку), ти вајни поборници јединства, изгубили су образ! Гласали су на Ватиканском сабору за један „нацрт“, који је од стране православних једногласно сматран као непожељан. Унијати никада неће моћи да представљају Православље, зато треба да прерадите ваш чланак у том смислу.

Заправо „Мелкити“ су се обрुकали у очима Георгија као неспособни за улогу посредника коју им је он наменио. Уместо да буду заступници Православља, они су му се супротставили, због ситних награда које им је римокатолицизам обећао. Георгије је почео да увиђа да се „православни“ може бити само у канонском јединству са патријаршијама и осталим помесним православним црквама, ван римске заједнице.

Убрзо наметали су му се неки значајни еклесиолошки закључци. Пре коначног гласања сабора по питање еклесиологије и екуменизма, папа је интервенисао, преиначујући, сакатећи и допуњавајући саборске одлуке. Павле VI је нарочито пренагласио улогу папства у Цркви. И тако, много хваљена епископска „колегијалност“ Другог Ватиканског концила није могла да поправи грешку I Ватиканског концила који је пренагласио првенство и непогрешивост папе. По овом се видело да се још увек сматрало да папа има „врховну власт“ у римокатоличкој Цркви. Властан начин на који је Павле VI наступио, био је јасан доказ за Георгија да је папизам био и остао најтежа препрека за сјединење са православнима.

Будући да је своје студије започео изучавајући неуспеле покушаје сјединења између хришћанског Истока и Запада у току XIV и XV века, Георгију је пошло за руком да прилично брзо сагледа православно учење о првенству међу патријарсима и епископима. Нил Кавасила. Симеон Солунски и Јосиф Вријеније лака срца су призна-

вали харизму својствену првом међу епископима Цркве, али су и нагласили уз то да вршење ове харизме предпоставља одређене услове. Најважнији услов за првенство, према православним теолозима, јесте поштовање саборног (синодалног) устројства Цркве, обострана зависност између првог епископа (патријарха) и осталих епископа. У тој равнотежи он је нашао истинско учење о црквеној јерархији.

И тако, наш млади отац Георгије почиње да улази у суштину православних теолошких погледа. Међутим, ово коренито преиспитивање својих малтене наслеђених погледа, ово дубинско обраћење његовог ума одвијало се обраћењем његовог срца.

... Желео је да пређе у Православље. Али како то остварити? Да ли да једноставно побегне из Рима? Хладнокрвно решење овога питања изискивало је још неко време за размишљање.

Међутим, присуство присталица политике „сјединења“ са Римом, као и слушање предавања на Институту за унију са папством, и заједничко становање са професорима тог Института, још више су допринели да Георгије увиди како се пализам тешко огрешио о православну Цркву. — „Ми, данас, имамо нову методу“, објашњавао је за време предавања професор Габриел Савицки. Затим, погледавши око себе, настави: „Да ли је ваш православни колега присутан? Није. Онда могу потпуно искрено да вам кажем. Ми смо сада за екуменски метод, и не бавимо се отвореним прозелитизмом. Ако би се, дакле, ваш православни колега једног дана појавио и рекао ми да је он убеђени римокатолик, ја бих прво одбио да га сада примим у нашу Цркву. Саветовао бих га да се врати у Цариград и да се пење по лествицама хијерархије. И када се нађе на самом врху, тек тада би, по мом мишљењу, требало да постане католик са целокупним својим стадом“.

Дакле, очигледно, за извесне људе у Риму, екуменизам је био само нови папистички „метод“ за врбовање православних...

— Могу чак и да схватим да римокатолик изгубивши своју веру постане атеиста, али да има католика који постају православни, то ми не иде у главу. То је нешто нелогично, рекао је један млади језуита, будући професор Института за унијаћење.

Ето какав је био став многих личности у Риму који су званично одобравали екуменизам! Срећом, отац Георгије је ипак сретао и неке друге духовнике у Риму који су били отворенији и умеренији у својим погледима, мада су били у мањини у односу на све оне који се ништа нису разумевали у Православље.

НАГОДБА БЕЗ НАГОДБЕ

За време свога двогодишњег боравка у Институту за унију, отац Георгије Попп је одлучио да буде поштен и да јавно говори како у својим јавним иступањима, тако и у приватним разговорима, да отворено изражава своја антиримска и православна убеђења. Уколико, због тога, његови претпостављени одлуче да сломе његову личност и да га искључе из језуитског реда, онда, сматрао је, то не би било по његовој, него по Божијој вољи.

У пролеће 1966. на конгресу у Луксембургу на коме је тема била Други Ватикански концил, а на коме је чак и један протестантски пастор узео реч, Георгије је намеравао да у своме предавању јавно изнесе своје православне погледе. Нагласио је да франачко хришћанство Средњег века није било дорасло да схвати учење грчких Светих Отаца, па да би стога најпре требало разјаснити појам светог Предања. Римокатолички „интегристи“ позивали су се на предања из доба Пија XII, међутим нису видели да су сва ова „предања“ незаконите новотарије без икакве везе са истинским Предањем, светоотачким Предањем. „Прогресисти“ су хтели да униште извесне вечне вредности, као што је пост, међутим, за њих, као и за њихове противнике интегрите, извор ових вредности је само пролазни хир црквених власти. Затим је отац Георгије говорио о видивости нестворене благодати, која лежи у основи светотајинске православне теологије, тако криво схваћене на хришћанском Западу, који је био привржен извесном рационализму.

Ове наводе о „реалистичкој мистици“ Православља, допунио је указивањем на изузетност теологије о Светом Духу, својствене хришћанском Истоку, нарочито у еклисиологији. Било која одлука папе, која крши љубав нема законску снагу, рекао је он, јер је љубав најважнија међу заповестима. Ако се Запад плаши анархије у Цркви, треба знати да се Православље бар исто толико плаши тираније коју је Рим наметао у прошлости приликом теолошких распри.

— Ово што сте нам управо рекли у вези са папством веома је опасно, покушао је да га оповргне један младић, јер ипак, Христово обећање дато светом Петру да ће „на овом камену саградити своју Цркву“ (Мат. 16, 18), чини ми се јасно иде у прилог римског учења.

— Што се тиче стиха из Евангелија, који сте навели, треба га тумачити у контексту, уважавајући тумачења светих Отаца који су му хронолошки много ближи. Црква је сазида на камену вере у Христа, а не на личности „Каменка“ — Петра.

— Да ли знате да је, чак и у западној Цркви, један Кипријан, светитељ картагински, писао у III веку да није само епископ римски, него сваки епископ који верно исповеда Исуса Христа као Петар, наследник светог Петра?

— Чудна је ствар толико непознавање светог Предања од стране римокатолика! Отац Георгије је тад осетио сву дубину истине код руског теолога Хомјакова, који је рекао: „Први протестант је био папа“, јер је он почео да тумачи Свето Писмо не узимајући у обзир свето Предање.

— Једна православна калуђерица коју је некада познавао, рекла му је у поверењу: „знате, Православље је бисер од вере!“

Током прве године отац Георгије срео је у Институту једног црноког младића, пријатног и продорног погледа који је зрачио умношћу и дубоком духовношћу.

— Који језик говориш, италијански, француски, немачки, руски? упитао га је млади Отац Георгије.

— Најбоље да засад говоримо руски. Ја сам новајлија, Србин по народности, и зовем се Бранко Савић.

Пријатељство је спонтано успостављено. Отац Георгије осети велику радост што има пријатеља истинског православца, коме у будуће може поверавати своје проблеме и стрепње у вези са дубоком носталгијом која га је водила ка Православљу. Међутим, управо због своје љубави према Георгију, Бранко га није смиривао нити га мамио слатким речима. Овај пријатељ Србин био је чак врло строг према нашем младом Оцу. И управо ова строгост, која му је сметала, дала му је снагу да напредује путем ка Православљу.

— Ах, не разумем зашто се толико мучиш око јединства хришћана? Мелкити су претрпели пораз у свом екуменизму, тим боље! Није требало ни очекивати да се они понашају као православни, када они то нису. Треба отворено погледати у очи проблемима. Боље да се бавиш спасењем своје душе!

Приликом једног излета у бенедиктински манастир Субјако, место где је свети Венедикт, отац древног монаштва на Западу живео као пустињак, Бранко је узјашио високи манастирски зид надирајући се над провалијом, дивећи се лепоти дивљег предела.

— Реци, молим те, зашто чамиш у том несрећном папском Институту за унијаћење, уместо да дођеш овамо и живиш у овом блиставом пределу где се заиста може молити Богу, каза он своме пријатељу.

Бранко Савић је друговао са јеромонахом, својим земљаком, оцем Кирилом Драгомировићем, који је у то време живео у Атини, где је припремао свој докторат из теологије. Упркос његовој одбојности према римокатолицизму, јеромонах Кирило обрео се једнога дана у Риму да би се поклатио светињама из доба неподељене Цркве. Његова топлина, заједно са великом строгошћу у питањима догматике, беше очаравајућа.

Једном приликом Бранко ми је представио једну унијатску монахињу.

— Ово је једна италијанско-руска сестра.

— Не разумем, да ли сте ви Италијанка или Русиња, упитао ју је отац Кирило.

Монахиња му одговори натегнутим општим местом:

— Моје тело је италијанско, али душа ми је руска!

Овакве мистификације нису биле по укусу оца Кирила па је и даље постављао питања:

— Не занима ме ваша националност него бих желео да знам које сте ви вере.

За једну унијаткињу ово је збуњујуће питање. Она му је зговорила одговор из конзерве, али без хранивог смисла:

— Ја сам екуменске вере.

— Извините, али таква вера не постоји, закључи Отац Кирило узбуђено. А часна сестра остаде рез речи...

Затим, Отац Кирило пође да служи литургију у дивној катакомби свете Прискиле, у просторији званој „грчка капела“, украшеној фрескама, између осталих и најстаријом фреском која приказује Тајну Вечеру.

Георгије и још један римокатолички свештеник, придружили су се оцу Кирилу, који је сам отпочео да служи литургију. Када се римо-

католички свештеник за време богослужења приближио Оцу Кирилу, овај се одмакао од њега. Молити се са јеретицима недоступиво је по канонима православне Цркве.

После завршене литургије, тај римокатолички свештеник, уз мало хумора, рекао је Оцу Кирилу:

— Знате, ми остали јеретици...

Али још док није завршио ту реченицу, православни јеромонах смешећи се, загрли га веома срдечно. То је било по оном дијалектичком правилу светог Павла: Треба да живимо „истинујући у љубави“...

После две године боравка, у Риму, Бранко Савић је отпутовао за Атину, где је радио на своме докторату из теологије, дружећи се са Оцем Кирилом Драгомировићем. После неколико година и сам Бранко је рукоположен за јеромонаха и добио монашко име Антоније. За све ово време дописивао се са Оцем Георгијем Полпом, што је за њега било право окрепљење. Отац Антоније писао би му дуге странице сажетим стилем о духовној теологији, између осталог и ово:

„Сваког дана, све више и више, почињем да осећам у својој души огромну лепоту и узвишеност православне Цркве, уздајући се у Божију милост, да ћу се удостојити да и ја једном будем слободан њеном слободом. Налазећи се вековима у „вавилонском ропству“, православна Црква је изгубила све, али је спасла своју душу, своје срце, а то значи да има све. Она никада није изгубила смисао за вечне вредности, не допуштајући да у њу продре време ако није већ обожено: време у њој увек је било и остало до данас само време „богочовечанско“. И управо у томе је њена скривена снага и привлачност за уморно и тужно људско срце. Овај смисао за вечне вредности у овом променивом времену и ненаметивост која је својствена православној Цркви, јер се она не натура човеку, чак ни најтананијим нарушавањем слободе, препуштајући свакој личности, сваког тренутка, право на избор између повратка у саборну заједницу Цркве, или пропадања у трагичном индивидуализму. То је управо оно што ме радује. И то је велика нада за будућност“.

„Тамо где се чинило да нема више никакве наде, почиње истински живот верника. Када се сви спољашњи ауторитети руше, тада израста Црква“.

„Велиш: бирам такав и такав пут, јер волим духовну лепоту. Можда би било тачније рећи: бирам такав и такав пут, јер у дубини свога бића осећам неутоливу глад и жеђ“.

„Вера се открива сваки дан, иначе сваки дан човек без вере умире. Ја се плашим тог свакодневног умирања. Ових дана чуо сам од једног Светогорца, Оца Пајсија, следеће: „Људи живе и проведу цео свој век не знајући какве све атомске силе имају у себи“.

„Једном ми је један пријатељ монах написао: храна ће изменити твоју животну философију. Тада сам се смешкао, али сада се више не смешкам. Ради се о једном дубоком реализму, ако хоћеш о православном материјализму, али о једном материјализму који ослобађа саму природу и оспособљава човека за егзистенцијални сусрет са његовим Господом и Ослободитељем, на граници створеног и нестворе-

ног. Пост је ослобађање материје од историјског и физичког детерминизма. Без овог дубоког реализма, не може се разумети тајна слободе и вере. Без поста, камен се претвара у хлеб а каменови у многе хлебове, како је хтео Сатана (Мат. 4, 3). Међутим, самим овим недржањем поста, човек се претвара у камен, а људска историја у камените пустиње“.

„Уморих се од тог екуменског Христа који некако личи на Троглаво Божанство Хиндуса, губећи сваког дана више и више од своје Ипостаси, нестајући полако у разваплоћењу“.

+ + +

У једном чланку отворено се говорило да су унијатске цркве у ствари противнице Православља, које се ипак према неким недавним римоким документима признаје као „Црква“. Понекад баш тај униатизам утврђује римокатолике у њиховој заблуди да само они представљају васеленску Цркву. Све „уније“ са Римом биле су, у ствари, преваре. Тај чланак се појавио 1968 године и изазвао је бурну негодовања у папском Институту за унијаћење.

ЗАОКРЕТ

Већ две године Георгије се дописивао са неким сасвим младим чланом језуитског реда, Марком, који је био веома заинтересован за зближење са православнима, „из личне духовне потребе“. Једном, Отац Георгије и његов пријатељ Марко дотакли су се питања секуларизма у њиховом дописивању. Марко је истакао да ни православне земље није мимоишао црни талас секуларизма, али да овај не продире тако дубоко у Цркву, као што је то случај на Западу. Корен овога зла западне Цркве потиче још из Средњег века, то јест, из доба њеног одвајања од Православног Истока.

Марко је одувек сматрао Православље као једини облик хришћанства који је могао да помири личну слободу са правом побожношћу.

+ + +

Одбранивши своју тезу, Георгије је кренуо на заморна путовања кроз многе европске земље: Немачку, Белгију, Холандију, Француску, Аустрију, тражећи одговарајуће запослење.

У Минхену био је срео једног свога земљака Маћара, који се бавио са омладином. Неким својим пријатељима је признао да пред својим младим стадом верника не крије своју дубоку сумњу у постојање живота после проба. Георгије је већ сумњао у таквог човека, а другог дана почео је пред њим да критикује саме темеље римске Цркве и језуитског реда. И наш неверујући језуит, бранећи Рим, успротивио се Георгију. То је било управо тих дана када је он у Великом Инквизитору Достојевског прочитао о тој злокобној особи, која је празнину од свога неверовања у Бога слободе хтела да испу-

ни строгим црквеним поретком. Отац Георгије беше благодаран Богу што му је, у те дане када се спремао да напусти Компанију језуита, био послан један „мали инквизитор“, да би изашла на видело лаж те дисциплиноване установе, и да би он, чистом душом, кренуо путем Божијим, путем слободе.

Георгије је такође писао своме пријатељу Србину, Оцу Антонију Савићу, који му је упутио сажет одговор о дубинској теологији.

„Средње стање, драги мој Оче Георгије, не постоји, као што не постоји ни трећи пол. Средњи род постоји само у граматичи, то јест у вештачком свету. Трећи род односи се на оно што свети Григорије Палама назива *anérastos éros* (љубав без љубави). Реч је о некој врсти чистиштва у коме се нити умире нити васкрсава. *Anérastos éros* (љубав без љубави) је ужасна дефиниција али и истинита када су у питању историјски покрети, који су већ у самом свом корену осуђени на смрт. Историја никада није могла да поднесе такво прелазно стање; вера, било која, може то још мање. Апсолутна коренистост хришћанске вере искључује такву двосмисленост. Нема компромиса између истине и јереси што је основни закон Еванђеља“.

Моје лично убеђење је да је унијатизам *anérastos éros* (љубав без љубави)... То је самомучење једне жртве, као што сам велиш, која пати, а да често није свесна правог узрока своје путање, мислећи да је такво стање нешто нормално, међутим обелодањујући уз то унутарњу аномалију и неуравнотеженост тога стања. Ја не верујем у постепено и колективно ослобађање, у садањи поредак ствари. Ето зашто сама чињеница да си напустио језуитско Удружење Христа-Краља и да си у једној унијатској епархији, не решава ништа, бар колико ја познајем тебе и твоја стремљења и убеђења. Живети и исповедати *anérastos éros* (љубав без љубави) и у исто време хтети преобразити свој *eros*, то је немогуће“.

Овде постоји само једно истинско решење: коренити и еванђелски *salto mortale*, са дубоком вером у помоћ Господа. Искреност твојих осећања и твоје душе која не може да подноси лаж и лицемерје, као ни патњу која настаје услед недостатка истинског живота, као што и сам кажеш, једнога дана доведиће те до истог закључка, убеђен сам. Нећеш наћи истински живот тамо где га нема, а твоје муке ће се продужите, и ослобођење од њих биће из дана у дан све теже“.

„Чему све то? Зашто бежати од онога што ти већ одавно припада? Зашто не поћи тамо где се налази твоје право духовно отицање и пунота твога бића? Извини, Оче Георгије, за отвореност и искреност мојих речи, али нисам могао а да ти ово не кажем. Није се играти са вечношћу.“

ДОПУНСКО ШКОЛОВАЊЕ КОД СВЕТИХ ОТАЦА

Ово писмо беше она последња кап која је превршила пуну чашу.

Чудно је да ту кризу секуларизације имамо и ми остали православни: али криза на Западу није тек неко искушење које долази споља, то је распадање саме Цркве изнутра, поверио је свештенику један млади Румун, студент теологије.

Три године проведене у граду Коману биле су од изузетне користи за Оца Георгија. Ту се Отац Георгије дао на изучавање описа правих теолога по превасходству, наиме, светих Отаца.

У томе манастиру нашао је неке томове из збирке „Извори хришћанства“, и остала издања светоотачких дела на грчком и латинском, могла су се наћи у библиотеци старе богословије у Лугану. Тешко би било набројити шта је све научио од појединих Отаца, о евхаристији, на пример, као о „*физичко-материјалном*“ леку против трулежности и смрти, код светог Иринеја Лионског; о уравнотеженој еклисиологији код Светог Кипријана Картагинског; о греху и испуњењу код светог Атанасија Александријског; о светом Предању и смислу за тајанство код светог Василија Великог; о правилном учењу о Светој Тријци и о теологији црквених празника код светог Григорија Богослова; о преображењу тела „одеждом“ од многих врлина, код светог Григорија Нисијског; о слободној сарадњи човека са Богом у благодати, код св. Јована Касијана; о потреби, за проглашење „догмата“, свеопштег „согласја“ светих Отаца, код св. Викентија Леринског; о урођеној доброти човекове природе, код светог Максима Исповедника; о повезаности иконе са оним кога приказује, као и о поштовању икона, код светог Теодора Студита; о исхођењу Светог Духа једино и само од *Оца*, код св. Фотија цариградског; о потреби доживљајне теологије, као и о многим стварима, код св. Симеона Новог Богослова; о разликовању између недокучиве суштине Бога и Његових нестворених енергија које прожимају и освећују свет, код св. Григорија Паламе; о животу вечном који клија и почиње да расте још овде на земљи, код Николе Кавасиле. Али не треба заборавити исто тако драгоцену корист која се стиче читањем сажетих списа апостолских Отаца, двојице светих Кирила-Јерусалимског и Александријског, — Светог Јована Златоустог, Светог Јована Дамаскина, као и списа светих пустињака, као и св. Исака Сиријанског и Јована Лествичника.

Дела светих Отаца запањују својом актуелношћу, она су нам толико блиска као да су наши савременици.

ПРИЈАТЕЉСТВА КАО ДАР БОЖИЈИ

Може да се уведе саборско (колегијално) управљање Црквом, или не, али целибат треба да се задржи по сваку цену — рекао је неки римски куријалист.

Георгију није било тешко да одговори да на Истоку, свештеници источног обреда у римокатоличкој Цркви, могу да се жене пре рукоположења; да ожењени свештеници, како православни тако и римокатолички, могу да помогну Цркви и искуством стеченим у породичном животу. Они су истински „очеви“ својих парохијана. Целибат није идеал сам по себи, то је негативан појам. А што се тиче реформи II Ватиканског сабора, најважније реформе нису спроведене, јер папа лично и даље има „врховну власт“, па зато римокатоличка Црква још и данас живи као у доба апсолутних монархија.

ДВА ПУТОВАЊА

Пролеће 1971. у Атини.

Отац Антоније Србин био је ту изузетно користан и енергичан водич Георгију. Овај га је с муком следио, јер је он био у стању да га води у четири манастира на четири краја хеленске престонице, у току једног јединог дана.

Ипак, једног дана дошло је до несугластице између Оца Антонија и Георгија. Овај му је испричао како једна српска православна породица већ одавно, још пре његовог доласка у Комано, долази редовито на богослужења у унијатски манастир и да се тамо причешћује.

— Али шта ти чиниш од њих? Дајући им римокатоличко причешће, ти их претвараш у римокатолике, рече о. Антоније.

— Признајем да је ситуација апсурдна, али шта сам могао да урадим? Да их отерам као јеретике? Ја их не сматрам таквима, а са друге стране, у том крају, они не би нашли ниједног православног свештеника! Једино код нас могу да нађу црквени живот сличан њиховом предању. Признајем да није добро што их причешћујем, али не могу да их разуберим: без те цркве у Коману, они би били изгубљени за веру.

Антоније и његов друг остадоше на свом: Георгије није требало да даје папско причешће тој православној породици. Том приликом, унијатски свештеник Георгије се суочио са карактеристичном непопустивошћу православних монаха, који се не поводе за привидном стварношћу, него имају у виду сасвим нову стварност. Тада је Георгије дошао до закључка да ће његово лично обраћење у будућности решити проблем ових Срба, који су нехотице постали унијати, и то Георгијево обраћење вратиће их у Православље.

Отац Антоније је такође увео Георгија у један кружок младих атинских богослова. У једној просторији служило се вечерње, уз кориштење ручне кадионице на које су Грци били навикли, затим су слушали беседу једног епископа. Беседа, веома добра, није остала без критике.

— Сада, ето, видиш какви смо ми православни, рече Георгију са осмехом Отац Антоније.

Једном другом приликом, Георгије и његов домаћин попели су се на безводну камениту планину, да би обишли Оца Симона, једног „старца“, веома чувеног духовника, који је живео у манастиру на врху те планине. Отац Симон им је рекао да је велики део човечанства залутао, али благодарећи присутности „соли“ (Мат. 5, 13), то јест неколицине праведника, већина човечанства ће се ипак спасти.

— Видиш Отац Симон је већи оптимиста од тебе, рече Отац Антоније.

— Њему је лако да буде оптимиста, јер он није провео као ја, десет година у Риму, одбруси Георгије, што је изазвало грохотан смех код православне публике.

Касније, Отац Антоније одвео је Георгија на празник освећења новог манастира Пентели, где су чинодејствовали два патријарха. Неки архимандрит који је ту узео реч, говорио је пророчанске ствари: Средњи век био је доба римокатолицизма, модерно доба је ера протестантизма, али сада православни треба да одушевљавају историју човечанства.

Отац Георгије је посетио и храм светог Нектарија Егинског, па Тинос, и његову богословију, где је умољен да се са неколико речи обрати богословима. Он је користио ту прилику да каже, како га је његово искуство стечено у Мађарској уверило о потреби да Црква буде слободна од свих веза са новцем и политиком.

На Светој Гори, Георгије је срео монахе уравнотежених погледа, али и неколико „либерала“, као и тврдих „зилота“.

Један игуман, који је говорио француски, повери му ово:

— Патријарх Атинагора има извесне православне црте. Али он чини недопустиве ствари на екуменском плану, и због тога смо престали да га помињемо на литургији. На тај начин Црква реагује против једног „јеретизујућег“ патријарха. Атинагорин став извире из неког сентиментализма, а сентиментализам је ствар површна и пролазна.

У лето 1972., Отац Георгије Попп почео је да се интересује за могућност ступања у православну Цркву. Он се тада сетио јеромонаха Кирила Драгомировића, кога је упознао у Риму, и написао му је писмо. Отац Кирило је био један од најусправнијих теолога православних и најревноснији присталица ствари Цркве, кога је Георгије икада познавао. Он је са великим жаром прионуо на тај посао, чинећи све што је могао за оца Георгија. Убеђен у исправност овог прелаза, он се заузео да Георгија прими један православни епископ. Уз то му је дао неку врсту теолошке припреме за прелаз у Православље. Затим је нашао један манастир за њега, где је овај могао да у миру размишља о овом свом великом кораку.

Убрзо после тога, Георгије је посетио православног епископа. Отац Кирило му је уступио своју собу, док се сам задовољио једном мрачном заједничком спаваоницом. Георгије није ни покушао да се успротиви, знајући да би то ионако било узалудно. Пре свога одласка из Комана, написао је дугачко писмо својим пријатељима, у коме је између осталог рекао:

„Вера која даје смисао хришћанском животу, може се наћи једино на тешком путу честитости и веродостојности... У ствари, ми треба да будемо истоветни са дубином своје личности, јер у дубини нашег бића ми смо лик Божији, и само из дубине нашег срца извире онај преображени „ерос“ који нас приводи Богу. Током дугог низа година, несвесно и снажно ме је привлачило нешто ка тој реалности која и у својој човечанској природи носи у себи нешто божанско, а то се зове Православље. Православна Црква у суштини одговара нашим најдубљим потребама нашој жељи за животом, јер она озбиљно верује у васкрсење, које већ овде на земљи доживљава, — нашој жељи за слободом, јер она је персоналистичка и стоји за саборски плурализам, јер је њој туђа „кастрација“ душе. Разнежен

сећам се данас дугог прећеног пута, којим ме је водио Божији Промисао и довео до ових јасних истина. Захваљујући православном приступу, све више и више успевам да ујединим полете срца са неоспорним продорима разума, у једну синтезу живе теологије што је данас, нажалост, тако ретко. Једна интелектуалка, која се пред саму своју смрт обратила у Православље, поверила ми је у своме последњем писму: „Срећна сам што сам постала православна. Нашла сам велики мир. Такав мир желим самој себи, а такође и целом свету“.

И тако, Георгије је обавестио своје пријатеље о своме наступајућем прелазу у Православну Цркву. Крајем августа месеца, стигао је са малим кофером у манастир који му је Отац Кирило одредио. Налазио се у цркви за време служења бденија пред празник Успенија Богоматере, када му је предато препоручено писмо. Био је то одговор несрећног унијатског бискупа под чијом јурисдикцијом се налазио Георгије у току последњих година. Писмо је написао непријатним тоном и патило је од унутрашње противречности. Са једне стране тврдио је да унијатски бискупи источног обреда уживају сада наводно потпуну аутономију а са друге стране, постављао је питање да ли је Георгије обавестио о својој одлуци надлежни суд у Римској курији, Источну Конгрегацију. Под нелагодним утиском овога писма, Георгије је напустио храм да би мало прошетао по селу. При повратку, пред улазним вратима цркве, он угледа змију којој су управо одсекли главу. Зло је побеђено, Георгије је могао да се врати у цркву.

2. септембра 1972. када му је било четрдесет година, Георгије се појавио пред својим православним епископом, и почео дрхтавом руком да чита молбу за пријем у Православље.

На сам дан његовог ступања у Православље, нека православна дама га је упозорила да ће он „видети да православни нису бољи од римокатолика“. То је, можда, истина. Можда управо зато што су они примили талант истине, а нису га умножили (Мат. 25, 14—30). И зато ће православни, више него католици, бити осуђени на Страшном суду. Због њиховог национализма, јаловог формализма и многих других разлога, православни могу да буду осуђени пред лицем Божијим. Али зар је могуће да они тада буду осуђени упркос благодати коју су примили као чланови православне Цркве, док би католици и остали били спасени упркос чињеници што јој нису могли припадати?...

Неки су сматрали да је ово ступање оца Георгија у Православну Цркву било више „прелазак“ него преобраћење. Због тога је морао у више махова да „удара песницом о сто“, доказујући супротно. Две године после његовог ступања у Православље — био је пострижен у први степен монаштва, поставши „расофорни“ јеромонах. Могло би се још много тога писати о годинама мога увођења у Православље, али речи јеромонаха Кирила Драгомировића најбоље изражавају ово моје откриће живе вере усред невоља овога света, о којој Православље смерно сведочи. Овај Божји човек написао је Георгију као одговор на његову молбу да буде примљен у Православље:

„Крст Православља није лак, али он доноси радост спасења“.

S y m m a r y

Hieromonk Gabriel Patacsi

ONE DOES NOT PLAY WITH HIS ETERNITY

(On ne joue pas avec l'éternité)

Paris 1980, ed. Les Editeurs Réunis

It is an autobiographical story of conversion: how a Jesuit pater became an Orthodox hieromonk.

His interior exodus lasted quite long — from the medieval Latin Scholasticism to the Patristic teaching of the Orthodox Church. A Hungarian by birth, after his conversion, Father Gabriel became a professor in the Orthodox Institute of St. Sergius in Paris.